

Vergaderjaar 2013–2014

21 501-02

Raad Algemene Zaken en Raad Buitenlandse Zaken

Nr. 1409

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 14 augustus 2014

Hierbij bied ik u aan de geannoteerde agenda van de buitengewone Raad Buitenlandse Zaken van 15 augustus 2014 en de informele Raad Buitenlandse Zaken (Gymnich) van 29 en 30 augustus 2014.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
F.C.G.M. Timmermans

GEANNOTEEERDE AGENDA BUITENGEWONE RAAD BUITENLANDSE ZAKEN VAN 15 AUGUSTUS 2014 EN INFORMELE RAAD BUITENLANDSE ZAKEN «GYMNICH» VAN 29–30 AUGUSTUS 2014

Irak / Syrië

Irak

Zowel tijdens de buitengewone RBZ als tijdens «Gymnich» staat de situatie in Irak nadrukkelijk op de agenda. Het kabinet maakt zich ernstige zorgen over de situatie in dat land, met name ten aanzien van de opmars van IS (Islamitische Staat), het systematische geweld waarmee deze opmars gepaard gaat en de gruwelijke berichten over de behandeling van Yezidi's, Christenen, vrouwen en minderheden. Het kabinet is van mening dat IS vermoedelijk verantwoordelijk is voor zeer ernstige internationale misdrijven, zoals oorlogsmisdrijven, misdaden tegen de menselijkheid en genocide. De inspanningen van de EU en de internationale gemeenschap moeten er volgens het kabinet nu eerst en vooral op gericht zijn verdere escalatie van geweld te voorkomen en hulp te bieden aan diegenen die door het geweld worden getroffen. Om die reden steunt het kabinet de inspanningen van de VS en zijn partners om de Iraakse bevolking, inclusief de minderheden die nu in het nauw zitten, te beschermen. De EU-lidstaten verwelkomden in een bijeenkomst op 12 augustus jl. van het Politiek en Veiligheidscomité van de EU de inspanningen van de VS en partners om de opmars van IS te stoppen en toegang te faciliteren voor humanitaire steun.

De Europese Commissie heeft inmiddels de humanitaire hulp voor Irak met een additionele 5 mln. Euro verhoogd waardoor de totale bijdrage voor Irak voor 2014 17 miljoen euro bedraagt. Het kabinet heeft eerder, gezien het feit dat de VN over voldoende fondsen beschikt, een bijdrage van 400.000 euro via het Rode Kruis beschikbaar gesteld. Het kabinet heeft bovendien besloten een bijdrage te leveren in de vorm van transport van tientallen parachutes, water, voedsel en honderden dekens naar de regio. Nederland werkt daarbij samen met de Australische luchtmacht, die de parachutes zal inzetten voor droppings van de goederen boven het Sinjar gebergte in Irak waar de nood het hoogst is. Het kabinet begrijpt en steunt de overwegingen van partners om wapens te leveren aan de Koerdische regionale regering, met steun van de Iraakse regering. Indien de huidige veiligheidsdreiging voortduurt, sluit het kabinet niet uit dat Nederland in enige vorm ook een bijdrage zal leveren. In EU-verband is het van belang dat bij het eventueel ingaan op een verzoek voor bewapening de betrokken landen goed met elkaar coördineren.

De Iraakse president Fuad Masoum heeft ondertussen Haider al-Abadi, een partijgenoot van zittend premier Maliki, als kandidaat voor het premierschap aangewezen. Het kabinet steunt deze stap, net als de EU en de VS, en hoopt dat dit het begin van een meer constructief en inclusief politiek proces markeert, waarbij alle Iraakse leiders en bevolkingsgroepen moeten worden betrokken. Naar mening van het kabinet kan alleen een constructief en inclusief politiek proces op de lange termijn stabiliteit brengen in Irak. Er zijn en worden door het Iraakse parlement stappen in de goede richting gezet, maar het kabinet blijft er op aandringen dat de transitie naar een nieuwe inclusieve regering zo snel mogelijk gemaakt wordt.

Syrië

De Ministers zullen zowel tijdens de buitengewone RBZ als tijdens «Gymnich» van gedachten wisselen over de situatie in Syrië in relatie tot de ernstige ontwikkelingen in de Mashreq-regio – in Syrië, Irak en Libanon – die alle met elkaar verband houden. Het kabinet pleit ervoor om deze in samenhang te adresseren. De situatie in Syrië mag, ondanks dat de agenda van de internationale gemeenschap thans grotendeels beheerst wordt door de vreselijke gebeurtenissen in Irak, niet uit het oog verloren worden.

De Syrische bevolking lijdt dagelijks onder de voortdurende gevechten, bombardementen en wreedheden van een veelheid aan elkaar bestrijdende partijen. Het kabinet benadrukt dat een duurzame oplossing voor het conflict niet op het strijdtoneel ligt en dat president Assad geen geloofwaardig alternatief is voor de extremisten van IS. Het kabinet blijft daarom de gematigde oppositiekrachten in Syrië steunen en hoopt dat de nieuw benoemde VN-gezant Staffan de Mistura het vredesproces in Syrië nieuw leven in kan blazen.

Oekraïne / Rusland

Zowel tijdens de buitengewone RBZ als tijdens Gymnich wordt gesproken over de actuele ontwikkelingen in Oekraïne. Onderwerpen die hierbij aan de orde kunnen komen zijn het neerstorten van vlucht MH17, de repatriëringsmissie en de onderbreking daarvan. Daarnaast wordt er waarschijnlijk gesproken over de intensivering van de gevechten rond Donetsk en Loegansk en de humanitaire situatie in de regio. In bredere zin wordt tevens gesproken over de rol van Rusland in het destabiliseren van Oost-Oekraïne. Mogelijk wordt ook gesproken over de in juli aangenomen sancties (zie Kamerstuk 21 501–20, nr. 902 d.d. 6 augustus jl.) en de Russische boycot (zie Kamerstuk 21 501–02, nr. 903 d.d. 11 augustus jl.).

Algemeen

Sinds het neerstorten van Malaysian Airlines vlucht MH17 is het de eerste prioriteit van het kabinet om ervoor te zorgen dat de stoffelijke overschotten en persoonlijke bezittingen van de slachtoffers zo spoedig mogelijk naar Nederland komen. Op 25 juli jl. startte hiervoor een internationale repatriëringsmissie onder leiding van Nederland, in samenwerking met Australië en Maleisië. Vanwege de verslechterende veiligheidsomstandigheden is de missie op 6 augustus jl. opgeschort. Het kabinet blijft zich ervoor inzetten dat de omstandigheden gecreëerd worden, waaronder veilige toegang tot het rampgebied, om de Nederlandse inspanningen in het veld voort te zetten. Het kabinet rekent in dit verband ook op voortzetting van de goede samenwerking met de Oekraïense autoriteiten. Tevens is en blijft voor het kabinet VNVR-resolutie 2166 cruciaal voor een adequate afwikkeling van de vliegcrash. Een gedetailleerde stand van zaken ten aanzien van de vliegcrash met de MH17 gaat de Kamer heden separaat toe. Het kabinet blijft zich ervoor inzetten de ramp met de MH17 hoog op de internationale agenda te houden.

De situatie in Oost-Oekraïne blijft fragiel. Het Oekraïense leger voert de militaire operatie tegen de separatisten verder op en inmiddels zijn de door separatisten beheerste steden Donetsk en Loegansk omsingeld. Het einde van de strijd is vooralsnog niet in zicht. De voortdurende gevechten hebben ook hun weerslag op de humanitaire situatie in het land.

Sinds de vliegramp heeft de politieke dialoog tussen de strijdende partijen grotendeels stilgelegen. Wel vond op 31 juli jl. een bijeenkomst plaats van de tripartite contactgroep in Minsk, waarbij Oekraïne, Rusland en de separatisten onder leiding van de OVSE hebben gesproken over onder meer een staakt-het-vuren ter ondersteuning van de repatriëringsmissie. Het kabinet blijft alle partijen oproepen de dialoog voort te zetten en maximale terughoudendheid te betrachten bij het gebruik van geweld.

De internationale gemeenschap is bezorgd over de humanitaire situatie en daarom hebben de EU en Duitsland gezamenlijk 3,5 miljoen euro toegezegd voor de financiering van humanitaire hulp in het gebied. Daarnaast heeft het kabinet recent een additionele ongeoormerkte bijdrage van 100.000 euro voor humanitaire hulp beschikbaar gesteld aan het Rode Kruis in aanvulling op de 100.000 euro die medio mei beschikbaar was gesteld. Rusland heeft een konvooi met hulpgoederen naar Loegansk gestuurd. Vanwege de gebrekkige coördinatie met de Oekraïense autoriteiten en het ICRC is dit konvooi echter controversieel.

Nederlandse houding t.a.v. Rusland

Het kabinet vindt het onbegrijpelijk dat Rusland – zelfs na een tragisch incident als de vliegramp met MH 17 – niet bereid is tot de-escalatie van het conflict met Oekraïne. De huidige Russische aanpak t.a.v. Oekraïne is een bedreiging voor de Europese en internationale veiligheid die niet getolereerd kan worden. Additionele sancties van de EU, met alle gevolgen van dien, waren volgens het kabinet onvermijdelijk. Het kabinet acht het van belang dat de EU en haar lidstaten gezamenlijk Rusland blijven aanspreken op zijn gedrag en internationaal eensgezind blijven optreden.

GVDB missie

Mogelijk wordt tevens gesproken over de *EU Advisory Mission for Civilian Security Sector Reform* Ukraine (EUAM Ukraine). Op 23 juni jl. besloot de RBZ tot formele oprichting van deze missie. Naar verwachting neemt de Raad tegen september een officieel besluit tot start van de missie. De missie is in eerste instantie voor een periode van twee jaar en ondersteunt Oekraïne op hoog strategisch niveau bij civiele hervorming van de veiligheidssector, inclusief politie en rechtsstaatontwikkeling (SSR). Het kwartiermakersteam voor de missie is inmiddels een maand aan de slag en bereidt de start van de voltallige missie in september van dit najaar voor. De werving voor personeel hiervoor loopt.

Andere internationale organisaties

NAVO

De gevolgen van de crisis in Oekraïne worden uiteraard ook binnen de NAVO besproken. Tijdens de komende NAVO Top begin september vindt een overleg plaats in het kader van de NAVO-Oekraïne Commissie met president Porosjenko over o.a. mogelijke (financiële) steun van de NAVO bij de hervorming van het Oekraïense veiligheidsapparaat. Tevens zal tijdens de Top worden gesproken over de verdere gevolgen van de crisis voor de relatie van de NAVO met Rusland.

OVSE

Het mandaat van de OVSE Special Monitoring Mission (SMM) in Oekraïne is verlengd met zes maanden (dit mandaat zou op 20 september a.s. verlopen). Enkele OVSE-waarnemers van de SMM zijn nog altijd aanwezig

in Oost-Oekraïne. Zij rapporteren over de situatie ter plaatse en staan in contact met de verschillende partijen. De Nederlandse bijdrage is thans vijf waarnemers in Oekraïne (en vijf voorgedragen), en een financiële bijdrage van 950.000 euro. Daarnaast heeft de OVSE onlangs een OVSE Border Observation Mission opgezet bij twee Russische grensposten op de Russisch-Oekraïense grens (Donetsk en Goekovo) voor een periode van drie maanden. Deze missie bestaat uit 16 waarnemers (24/7 werkzaam in teams), en monitort en rapporteert over de situatie op de grensposten evenals over «*the movements across the border*». Deze missie zal z.sm. de werkzaamheden aanvangen.

VN

Op 5 augustus jl. sprak de VN-Veiligheidsraad over de humanitaire situatie in Oekraïne. Verschillende landen refereerden in hun interventie aan de ramp met MH17 en herhaalden de oproep aan alle partijen om hun verplichtingen op basis van resolutie 2166 na te komen. Op vrijdag 8 augustus jl. verzorgde VN assistent Secretaris-generaal Šimonović een briefing voor de Veiligheidsraad over de Mensenrechtensituatie in Oekraïne. Hij legde de verantwoordelijkheid voor de slechte situatie voornamelijk bij de separatisten. Volgens de Russische vertegenwoordiger had Šimonović te weinig aandacht besteed aan schendingen van Oekraïense zijde en werd de humanitaire situatie in Oekraïne gepolitiiseerd. Vijf landen spraken uit Rusland verantwoordelijk te houden voor de escalatie van het geweld en herhaalden hun positie tegen humanitaire interventie door dat land.

Ook op 8 augustus is een Wereldbank/IBRD-lening van 500 miljoen USD goedgekeurd ten behoeve van de Oekraïense financiële sector. Rusland steunde de lening en benadrukte daarbij het apolitieke mandaat van de Wereldbank.

Op maandag 11 augustus jl. ontving Minister-President Rutte de Veiligheidsraad in het kader van een bezoek aan in Den Haag gevestigde internationale instellingen. De leden van de Veiligheidsraad uitten hun waardering voor het Nederlands optreden naar aanleiding van de ramp. Minister-President Rutte dankte de Veiligheidsraad op zijn beurt voor de snelle en unanieme adoptie van resolutie 2166.

Raad van Europa

De SG RvE heeft herhaaldelijk het belang van onafhankelijk onderzoek MH17 benadrukt. De Raad van Europa blijft Oekraïne steunen om belangrijke hervormingen door te voeren. Zo heeft de Venetië Commissie recentelijk haar mening gegeven over de voorgestelde herzieningen op de Grondwet van Oekraïne. Naar aanleiding van een bezoek aan Oekraïne heeft de rapporteur van de Parlementaire Assemblée gezegd dat er nog veel meer veranderingen zullen moeten worden doorgevoerd om Oekraïne daadwerkelijk te hervormen.

MOVPP

De Ministers zullen tijdens de informele RBZ «Gymnich» van gedachten wisselen over het Midden-Oosten vredesproces. Naar verwachting zal de situatie in Gaza hierbij centraal staan. Gaza komt ook al aan de orde tijdens de buitengewone RBZ van 15 augustus. Sinds de opschorting van de vredesonderhandelingen in april jl. is het perspectief op een snelle hervatting van het vredesproces geleidelijk afgenomen. De oorlog in Gaza heeft dit perspectief tot een voorlopig dieptepunt gebracht. Op dit

moment gaat alle aandacht uit naar het tot stand brengen van een akkoord voor een duurzaam staakt-het-vuren.

Het kabinet steunt de Egyptische bemiddeling om een staakt-het-vuren te bereiken. In de visie van het kabinet is een allesomvattende en duurzame oplossing noodzakelijk om te voorkomen dat deze geweldscyclus zich elke paar jaar herhaalt. Daarbij is het essentieel de toegang tot Gaza te verruimen, terwijl Israël veiligheidsgaranties worden geboden en herbewapening van Hamas wordt tegengegaan. De internationale gemeenschap kan daarbij een rol spelen. Het kabinet zet in op een grote rol voor de Palestijnse Autoriteit (PA) bij de wederopbouw van Gaza en uitbreiding van het gezag van de PA in Gaza.

Het kabinet inventariseert de opties voor een Nederlandse bijdrage aan de wederopbouw van Gaza. Het wil zich daarbij richten op terreinen waar Nederland actief is met het OS-programma. De focus ligt daarbij op het faciliteren van de opening van grenzen (*movement & access*) en het tegemoet komen aan Israëliëse veiligheidszorgen.

Een oplossing voor de huidige crisis in Gaza moet een nieuwe kans bieden om het vredesproces tussen Israël en de Palestijnen te hervatten. Het kabinet ziet bij hervatting van het vredesproces een belangrijke rol voor de Verenigde Staten, daarbij ondersteund door de EU.

Libië

De Ministers zullen zowel tijdens de buitengewone RBZ morgen als tijdens het Gymnich-overleg spreken over de situatie in Libië. In Libië heeft de escalatie van het conflict tussen islamitische milities en hun tegenstanders geleid tot een ernstige verslechtering van de veiligheidssituatie en toename van de politieke chaos, waaronder beschietingen in en rond Tripoli.

Het op 25 juni jl. gekozen parlement (niet-Islamistische meerderheid) lijkt weinig greep te hebben op strijdende partijen in Tripoli en Benghazi. De Islamistische fracties erkennen de door het parlement genomen besluiten niet, omdat het parlement volgens de Grondwet in Benghazi hoort te vergaderen en niet in de vanwege de veiligheid als voorlopige locatie gekozen Tobruk. Het is onder deze omstandigheden vrijwel onmogelijk om een algemeen erkende premier, c.q. regering, aanvaard te krijgen.

De overgrote meerderheid van de Europese landen, alsmede de VS, EU Delegatie, EUBAM en UNSMIL hebben hun diplomatieke missies in Tripoli voorlopig gesloten. De Nederlandse ambassade is sinds 28 juli jl. tot nader order gesloten.

Het kabinet vindt de situatie in Libië zorgwekkend, mede omdat deze bijdraagt aan de verspreiding van drugs, wapens en extremisme in de directe nabuurregio van de EU en illegale migratie vanuit die regio richting de EU. Het bereiken van een politieke oplossing is cruciaal om het transitieproces terug op het juiste spoor te krijgen. Het is van belang dat de EU hier samen met andere partners, zoals de VN, aandacht aan blijft besteden.